

XV. YÜZYIL TABİBLERİNDEN ŞERAFETTİN SABUNCUOĞLU VE AMASYA DARÜŞŞİFASI

*Araş. Gör. Haldun EROĞLU**

Anadolu'nun Türkler tarafından ele geçirilmesi ile birlikte Diyar-ı Rum adıyla da anılan Anadolu artık Türkleşmeye başladı.¹ Anadolu'nun fethiyle Bizans'ın ağır vergilerle ezdiği ve atıl bölgesi durumundaki Anadolu toprakları yeni bir ruh ile şekillendi. C. Cahen Türklerin Anadolu'ya gelişleriyle birlikte harap olan yerleşim yerlerindeki halkın bu duruma isyan etmediğini bilakis, Türkler'e itaat etmeyi Bizans'ı bir cezalandırma şekli olarak yorumlamıştır.²

Türk fütuhatıyla yeni bir yapılanmaya giren Anadolu'da artık Türk şehirleri imara başlandı. Şüphesiz, imar edilen şehirlerin başında Konya şehri gelmektedir.. Konya şehri, Sultan *Alaaddin Keykubad* tarafından, hazineden ve büyük emirlerden alınan paralarla yaptırıldı.³ Selçukluların Anadolu'da imar ettikleri ikinci büyük yerleşim yeri Sivas'dır. Çeşitli milletlerden tüccarların buluşma yeri olan Sivas şehri gibi, Sinop şehrini de Selçuklu Sultanı *Alaaddin Keykubad*, emirlerden topladığı paralarla imar ettirmiştir.⁴ Bu şehirlerden başka Anadolu'nun önemli merkezlerinden bir diğeri,

* Ankara Üniversitesi, Araştırma Görevlisi

1. Anadolu'nun Türkleşmesiyle ilgili geniş bilgi için bkz. Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye* İstanbul. 1993, s. 1-37. Mustafa Kafalı, *Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesi*, Ankara. 1998

2. C. Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler*, (çev. Yıldız Moran) İstanbul, 1994, s. 201

3. C. Cahen, *a.g.e.*, s. 202

4. C. Cahen, *a.g.e.*, s. 202

ünlü sey-yah *Ibn Batuta* tarafından çok beğenilen Antalya'dır.⁵ Kayseri Şehri de bu önemli merkezlerden biridir. Bu Şehirlerden başka Amasya, Erzurum ve Aksaray da önemli merkezi Türk Őehirleriydi.

Bahsedilen Őehirler daha XII yüzyılın ortalarında Anadolu'nun kültür ve ticaret merkezleri durumuna gelmiŐlerdi. Niksar'da. *Yağibasan* tarafından yaptırılan medrese, Konya'da yaptırılan Altun-Aba medresesi, 1251 yılında yaptırılan olunan Karatay medresesi ve 1258 yılında vezir *Fahrettin Ali Sahip* Ata tarafından yaptırılan İnce minare ile 1240 yılında Amasya'da yaptırılan Gök Medrese bu dönemde yaptırılan Anadolu'daki en eski Türk medreseleridir.

Verilen bu bilgilerden de anlaşılacağı gibi Amasya Şehri daha Türkiye Őelukluları döneminde önemli bir kültür merkezi durumuna gelmiŐti. Hatta Amasya yirmi beŐ bin kiŐilik nüfusunun iki bininin  ğrenci olması ve bu  ğrencilerin Amasya'da bulunan on sekiz medresede eğitim görmesinden dolayı dönemin Oxford'u kabul edilmekteydi.⁶ Bundan anlaşılacağı üzere sadece Amasya Őehrinde on sekiz medresenin bulunması devrin ve Őehrin ilmi seviyesini ortaya koymaktadır.

Amasya Şehrinin diğer bir özelliği Őehzadeler Şehri olmasıydı. Selçuklu döneminde, Kılıç Arslan  lke topraklarını on iki oğlu arasında taksim edince, Amasya'yı *Nizamüddin ArgunŐah*'a vermiŐti.⁷ Osmanlı Devleti döneminde ise I. Murat tarafından ele geirilmifŐ, ve Sultan I. Murat'ın, oğlu Yıldırım Beyazıt'ı Amasya'ya sancağa çıkarmasıyla baŐlayan Amasya'nın Őehzadeler Şehri olma özelliği Yıldırım Beyazıt'ın oğlu elebi Mehmet'i Amasya Őehrine sancak beyi olarak göndermesiyle devam etmiştir. Çelebi Mehmet'te Őehzadessi II. Murat'ı yine bu Őehre sancak beyi olarak tayin etmiştir. II. Murat oğlu Mehmet'i (Fatih)  nce Amasya'ya sonra da Karaman'a sancağa göndermiŐtir. II. Mehmet oğulları Mustafa ve son-

5. C. Cahen. a.g.e., s. 202. İ. UzunçarŐılı, **Osmanlı Tarihi**, TTK yay. Ankara 1994, c.I, s. 12n

6. Őeraftin Sabuncuoğlu, **Cerrahiyetü'l-Haniyye**. (Yayınlayan İter UZEL) TTK yay. Ankara, 1992, c.I. s.12n

7. O. Turan, a.g.e., s.216

rada II. Beyazıt'ı Amasya'ya sancağa yollamıştır.⁸ Buraya kadar kısaca Türk tarihindeki yerini tespit etmeye çalıştığımız Amasya şehrinin yetiştirdiği büyük alimlerden olan Sabuncuoğlu ile ilgili bilgiler vermeye çalışacağız.

Devrinin en ünlü hekimlerinden biri olan *Şerafeddin Sabuncuoğlu*, Amasya şehrinin yetiştirmiş olduğu en önemli şahsiyetlerden birisidir. (870H/1465M) yılında yazdığı *Cerrahiyetü'l-Haniyye* adlı eserinde 83 yaşında olduğunu söylemektedir.⁹ (873H-1468M) yılında yazdığı eseri *Mücerrebname*'de de 85 yaşında olduğunu söylemektedir.¹⁰ Bu duruma göre Sabuncuoğlu'nun (787H-1385M) yılında doğduğu anlaşılmaktadır.¹¹ Sabuncuoğlu, *Cerrahiyetü'l-Haniyye* adlı eserinde adını *Şerafeddin bin Ali bin el-Hac İlyas Sabuncuoğlu* olarak verir.¹² Sabuncuoğlu devrinin en ünlü hekimlerinden biridir. Prof. Dr. *Adıvar Sabuncuoğlu*'nun Fatih Sultan Mehmet devrinin en önemli ikinci hekimi olduğunu kabul etmektedir.¹³

Sabuncuoğlu ailesinde *Şerafeddin*'den başka hekimlerde bulunmaktaydı. *Hüseyin Hüsamettin, Yıldırım Beyazıt'ın oğlu Çelebi Mehmet* (1413-1421)'in *Timur* istilasından sonra Amasya'ya geldiğinde baştabipinin, *Sabuncuoğlu Mevlana el-Hac İlyas* adlı bir hekim olduğunu söyler.¹⁴ Bu şahıslardan başka *Hekim İsa* olarak bilinen ve (830H-1426M) yılında ölen *Hekim Lütfullah* da, *Sabuncuoğlu* ailesinin üyesiydi.¹⁵ *Şerafeddin Sabuncuoğlu*'ndan sonra hekim olarak önemli görevlerde bulunan aile üyesi de vardı. *Yavuz Sultan Selim*'in (1512-1521) İran'a kaçan oğlu *Şehzade Murat*'ı İran'da tedavi eden hekim *Sabuncuoğlu İbrahim* bunlardan birisidir.¹⁶

8. İbn Kemal; *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, (Haz. Şerafeddin Turan) T.T.K. Ankara 1957, s. 26-27.

9. *Cerrahiyetü'l-Haniyye*, s.19

10. aynı yer.

11. *Cerrahiyetü'l-Haniyye*, s.20. Prof. Dr. Adnan Adıvar bu tarihi 788H olarak yazmıştır. Bkz. *Osmanlı Türklerinde İlim*, İstanbul 1943, s.36

12. *Cerrahiyetü'l-Haniyye*, Metin, 2a, trc.s.20

13. Adıvar, a.g.e., s.36

14. Hüseyin Hüsamettin, *Amasya Tarihi*, c. III, s.179

15. *Cerrahiyetü'l-Haniyye*, s.20

16. aynı yer.

Şerafeddin Sabuncuoğlu'nun, tebabet'te hocası Hekim Burhanettin Ahmet, Hekim Ahmet'in hocası ise Hekim *Harizmli Lokman*'dir.¹⁷ Ancak *Sabuncuoğlu*'nun bir okul tahsilinin olup olmadığı, eğitimini usta-çırak geleneğine göre alıp almadığı konusunda bir kayıt bulunmamakla birlikte, medrese tahsilinin olmadığı, eğitimini usta-çırak geleneğine göre aldığı yönünde görüşler vardır.¹⁸ Ancak, Prof. Dr. *Uzel*, *Cerrahiyyetü'l-Haniyye*'de geçen bir ibareden, *Sabuncuoğlu*'nun okul tahsilinin olduğunu söylemektedir.¹⁹ Burada şunu söylemeliyiz ki, gerek XV.yüzyıl'da Anadolu'daki ilmi seviye ve buna paralel olarak Amasya'daki kültürel durum ile on sekiz adet medrese varlığı ve Sabuncuoğlu'nun kültür seviyesi yüksek bir aileye mensup olduğunun anlaşılması, gerek *Şerafettin Sabuncuoğlu*'nun ailesinde başka hekimlerin bulunması -aileye mensup hekimlerinde *Şerafettin*'in medrese eğitimi alması yönünde tavır almaları muhtemeldir- ve gerekse, *Şerafeddin Sabuncuoğlu*'nun Amasya Darüşşifasına Baştabip olması, kültür seviyesi yüksek, on sekiz medresesi bulunan bir şehirde medrese eğitimi almamış birinin Baştabip olma ihtimalinin zayıf olması göz önüne alındığında, Sabuncuoğlu'nun bir medrese eğitimi aldığı düşünülebilir.

Sabuncuoğlu, memleketi Amasya'daki Darüşşifa'da on dört sene Baştabiplik yapmıştır.²⁰ *Şerafettin Sabuncuoğlu*'nun ölüm tarihi bilinmemekle beraber, son eseri *Mücerrebname*'yi 85 yaşında (1468)²¹ yazdığına göre bu tarihten sonra ölmüş olmalıdır.

Sabuncuoğlu'nun, on dört sene baştabipliğini yaptığı Amasya darüşşifası, Anadolu'nun Moğol hakimiyeti altında, Moğol hükümdarı *Olcayto Mehmet*'in zevcesi *Ildus (Ilduş) hanım*'ın kölesi Amber bin Abdullah tarafından, Anadolu Selçuklu Devleti'nin yi-

17. Süheyl Ünver, "İstanbul'un zaptından sonra Türklerde Tıbbi Tekamül'e Bir Bakış" Vakıflar dergisi, 1938, c.I s.72

18. Vecihi Kılıçoğlu, *Cerrahiyye-i İlhaniyye*, TTK yay. Ankara 1956, s. 3

19. "biz çok oğlançıklar gördük kim mektepde buncılayın iderlerdi" *Cerrahiyyetü'l-Haniyye*, met. 70a-70b.

20. Bursalı Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, (1299-1915) (Haz. İsmail Özen) Meral yay. 2. Baskı, İstanbul, 1975, s. 231

21. **Bkz.** Dipnot. 9

kılış tarihi olarak kabul edilen (724H/ 1308M) tarihinde inşa edilmiştir.²² Ord. Prof. Dr. S. Ünver yapılaş tarihi olarak 1305 tarihini kabul etmektedir.²³ Amasya darüşşifasının adı aynı zamanda '**Darüşşifa-i Merhum Alaaddin Ali**' ve '**Darüşşifa-i Merhum Perwane Bey**' şeklinde de kayıtlara geçmiştir.²⁴ Bütün bunların yanında halk arasında ise bu darüşşifa'ya '**Amasya Bimarhanesi**', '**Amasya Tımarhanesi**' veya '**Amasya Şifahanesi**' denilmekteydi.²⁵

Amasya darüşşifası'nın mimari özelliği ile ilgili olarak *Gönül Çantay* şu bilgileri vermektedir: "Klasik Selçuklu eyvanlı avlulu medrese şeması bulunmaktadır. Bu darüşşifa'da medrese plan şemasında karşılaştığımız dikdörtgen avlunun iki tarafında revaklar, gerisinde münferit küçük odalar yerine, avluya paralel uzanan tonozlu dikdörtgenin varlığı dikkat çekiyor. Bu dikdörtgen mekanlarda mazgal pencerelerle havalandırma ve ışıklandırmaya yer verilmiş olması, burada koğuş ihtiyacını karşılayacak mekanlar oluşturmak isteğinden kaynaklanmış olabilir."²⁶ Anlaşılabacağı gibi klasik Selçuklu mimarisi özelliği taşıyan bu binanın, halk arasındaki yaygın şekli ile '**Tımarhane**' (Akıl hastalıkları hastanesi) olarak inşa edildiği görülmektedir. İlk zamanlar tıp eğitimi de veren Amasya Darüşşifası 1873 yılından itibaren sadece delileri tedavi imkanı veren bir hastahane'ye dönüşmüştür.²⁷

Amasya Darüşşifası'nın ilk vakfiyesi 1312 yılında düzenlenmiş olmasına rağmen elimize geçmemiştir. Bununla birlikte

22. H. Hüsamettin, a.g.e., c.II, s.171-172. Darüşşifa'nın kapısının üzerindeki kitabe de "Büyük sultan, en büyük hakan, dinin ve dünyanın yardımcısı Sultan Olcaytu Muhammed (Allah onun ve büyük hatun, büyüklerin kraliçesi İldus Hatun'un şeref günlerini ebedi kılsın ve devletini arttırsın)'ın devletinin zamanında bu mübarek darüşşifa'ya imar etmekle saltanatının yüceliğini muvaffak kılsın.

Zayıf kul Amber bin Abdullah, Allah ondan yaptıklarını kabul etsin." Yazısı bulunmaktadır. **Cerrahiyyetü'l-Haniyye**, s. 13-14. Muammer Ülker, **Amasya Darüşşifası**, TTK, I. Türk Tıp Tarihi Kongresi, Ayı Basımı, Ankara 1992

23. S. Ünver, "Büyük Selçuklular Zamanında Vakıf Hastanelerinin Bir Kısımına Dair" Vakıflar Der. C.I, 1938, s.17-25

24. H. Hüsamettin, a.g.e., c.II, s. 171-172

25. M. Sözen, **Anadolu Medreseleri**, İstanbul,1972, c.I, s.207

26. G. Cantay, **Anadolu Selçukluları ve Osmanlı Darüşşifaları**, TTK yay. Ankara, 1992, s.II

27. S. Ünver, "Büyük Selçuklular Zamanında...." s.17-25

1848 yılına kadar olan vakfiyeler mevcuttur. Bu vakfiyelerden anlaşıldığına göre evkafın kadrosu, mütevellî, bir katip, bir tabip, bir mutemet, bir tabip, bir muremmim, bir nakip, üç zincirci ve bir bevvab'dan oluşmaktadır.²⁸

Buraya kadar izahına çalıştığımız Sabuncuoğlu'nun hayatı ve görev yaptığı Darüşşifa'dan sonra şimdi de *Sabuncuoğlu*'nun yazmış olduğu eserler ile ilgili bilgilere kısaca değinelim.

1- Cerrahiyyetü'l-Haniyye: *Şerafeddin Sabuncuoğlu*'nun bu eseri ile ilgili ileri sürülen görüşler uzun süre tartışılmıştır. Eserin gerek adı, gerekse tercüme olup olmadığı yolunda yoğunlaşan bu tartışmalar bu konu ile uğraşanları meşgul etmiştir. Eseri ilk defa tanıtan *Ali Canip* eser'in adını "**Cerrahiyye-i İlhaniyye**" olarak vermektedir.²⁹ Daha sonra *Prof. Dr. Süheyl Ünver* de eserin adını aynı şekilde vermektedir.³⁰ *Prof. Dr. Adnan Adivar*'da ismin bu şekilde okunduğunu söylemiştir.³¹ Ayrıca *Prof. Dr. Adivar*, "İlhaniyye" sıfatının, müellifin başında bulunduğu Amasya Darüşşifası'nın İlhanlı hükümeti ricalinden *Amber b. Abdullah* tarafından yaptırılmış olmasından geldiğini söylemektedir. Bu fikrini'de *Prof. Dr. Ünver*'e dayandırmaktadır.³² *Dr. Kılıçoğlu* eseri dil bakımından incelerken **Cerrahiyye-i İlhaniyye** olarak kabul etmektedir.³³

Eserin ismi konusunda en isabetli fikri *Prof. Dr. İlter Uzel* ileri sürmüştür. *Prof. Dr. Uzel* bu ismi **Cerrahiyyetü'l- Haniyye** olarak

28. S. Ünver, aynı yer.

29. Ali Canip, "Cerrahiye-i ilhaniyye- Tababet Tarihimiz Nokta-i Nazarından Mühim Bir Eser", Hayat Mecmuası, c. II, sayı. 42, 1927; Ş. Sabuncuoğlu, **Cerrahiyyetü'l-Haniyye**, s. 26. V. Kılıçoğlu, a.g.e., s. 3

30. Süheyl Ünver, **Cerrahiyye-i İlhaniyye**, İstanbul 1939, s. 5. Ancak Prof. Dr. Ünver bazen bu ismi Cerrahiyyetü'l- Haniyye olarakda vermektedir. Bkz. "XV. Asır'da Türkiye'de Tecrübi Tebabet Ait İki Misal", Tıp Fakültesi Mecmuası, no. 3. İstanbul 1949, s. 1

31. A. Adivar, a.g.e, s.37

32. Aynı yer

33. V. Kılıçoğlu, a.g.e., s. 9. Ancak Kılıçoğlu burada, Fatih Sultan Mehmet'e takdim edilen bir eserin adının İlhanlılardan alınmasının çelişkinide izah ederken, eserdeki 'ilhan' kelimesinin 'han' 'hükümdar' manasına geldiğini belirtiyor. Aynı yer.

okumuştur.³⁴ Eserin gerek Fatih Sultan Mehmet'e ithaf edilmiş olması ve gerekse metinde geçen şekliyle okunuşu, Cerrahiyyetü'l-Haniyye şeklini doğrulamaktadır.³⁵

Eser üzerindeki ikinci tartışma ise, tercüme bir eser olup olmadığıdır. Bu konuda *Prof. Dr. Adivar* şunları söylemektedir. "*Sabuncuoğlu*'nun eseri meşhur Endülüslü *tabib Ebu'l- Kasım Zehravi*'nin (Ölm. 1013) '**Kitabü't-Tasrif li-men Aceze ani't-Ta'lif**' adlı eserinden pek ehemmiyetsiz bazı müşahade ve mütalaalar bir tarafa bırakılırsa tercümedir. Yalnız aslında bulunan cerrahi aletlerin resimlerinden başka, Türkçesine hastaların vaziyetini gösterir resimlerde ilave olunmuştur."³⁶ Dr. Kılıçoğlu, Prof. Dr. Adivar'dan farklı bir şey söylemez.³⁷ Ancak *Prof. Dr. İ. Uzel* bu fikre katılmaz ve şunları söyler: "**Cerrahiyyetü'l-Haniyye**'nin tasnifine göz atıp, birkaç faslına karıştıranlar, onu bir at-Tasrif olarak tanıtmışlardır. Oysa ayrıntılı karşılaştırmalar, **Cerrahiyyetü'l-Haniyye**'nin bir tercüme olmadığı, birçok orjinal bölüm ihtiva ettiğini göstermektedir."³⁸ Zira *Prof. Dr. Uzel at-Tasrif'in* yeni bulunan bir nüshasını incelemiş ve **Cerrahiyyetü'l-Haniyye**'nin bu kitapdan birçok farkı ve yeniliği olduğunu ortaya koymuştur.³⁹ Diğer taraftan *Sabuncuoğlu, Akrabadin* adlı *Harzemşahi*'nin eserini tercüme ettiğinde, **Akrabadini** tercüme ettiğini mukaddimesinde belirtmiştir.⁴⁰ Oysa Cerrahiyyetü'l-Haniyye'de şunları söylemektedir. "... ilm-i tıb'dan bir kitab-ı cerrahiyye yazdum bu ömr-i kasir ve emel-i taviil içinde bilüb ve tecrube idüb ilme'l-yakin ve ayne'l-yakin itdüğüm a'mal-i yedde bir nice dürlü acayib ve garayib işler bu muhtasar içinde derc ittüm"⁴¹ Buradanda anlaşılacağı üzere bu eserin tercüme değil ayrı bir çalışma olduğu ortaya çıkmaktadır.

34. Cerrahiyyatü'l-Haniyye, s. 26

35. Cerrahiyyatü'l-Haniyye, met.2b 6. satır

36. A. Adivar, a.g.e., s. 36-37. Prof. S. Ünver'de bu fikirdedir. Bkz. "İstanbul'un Zabtu...", s. 73

37. V. Kılıçoğlu, a.g.e., s. 5-6

38. Cerrahiyyetü'l-Haniyye, s.26

39. İ. Uzel, "Yeni Bulunan Bir at-Tasrif Tercümesi", Belleten, 203, Ankara 1988, s. 445-451

40. S. Ünver, a.g.e., s.75

41. Cerrahiyyetü'l-Haniyye, met.2a, ter. 127

Yazar bu eserini Sultanın merhametine yüz sürmeye vesile olması için yazdığını söylemektedir.⁴² Üç bab üzerine yazılan eserin, mukaddimesinden sonra fihristide verilmiştir.⁴³ Eserin birinci babı 57 fasıl⁴⁴ ikinci bab 98 fasıl⁴⁵ Üçüncü bab ise 36 fasıldır.⁴⁶

Yazar eserini, verdiği bilgilerle ilgili resimlerle süslemiştir. Bu resimler tedavinin ve aletlerin şekillerini gösterir niteliktedir. Birinci bab'da 54 tedavi, 7 alet ve 4 insizyon, ikinci bab'da 58 tedavi, 131 alet ve 10 insizyon ve üçüncü bab'da ise 24 tedavi ile 11 alet olmak üzere toplam 136 tedavi gösterir resim, 149 tedavilerde kullanılan aletler ve 14 insizyon resmi bulunmaktadır.

Bu eserin bir diğer özelliğide sistematik bir metotla kaleme alınmış olmasıdır. Üç bab üzerinde kaleme aldığı eserinin her bir bab'ın fasıllarında ayrı hastalığın tedavisi izah edilmektedir. Örneğin birinci bab'daki tedavilerin tamamı dağlama metot'u ile ilgili iken, ikinci bab'da cerrahi müdahaleyi gerektiren tedaviler açıklanmaktadır. Üçüncü bab'da ise insan vücudunun her bölgesindeki kırık ve çıkıkların tedavisi ile ilgili bilgiler verilmektedir.

2-Akrabadin Tercümesi: Akrabadin'in sözlük anlamı tıbbî formüller demektir. Amasya sancağına çıkarılan Şehzade *Beyazıt II*, 1454'te *Şerafeddin Sabuncuoğlu'ndan* Türkçe **Akrabadin** yazmasını ister. *Beyazıt II'nin* özel hekimi *Mehmet b. Ahmet Mutatabbini Mardini'*de bu isteğe destek verince, *Sabuncuoğlu* o zamana kadar bilinen Akrabadinleri göden geçirerek, *Zeyneddin Ebu İbrahim ismail b. Ahmad b. Muhammedü'l-Hüseynü'l-Cüzcani* (Ölm. 562H/1136M)'nin Farsça kaleme aldığı **Zahire-i Harzemşahi** adlı eserini Türkçe'ye tercüme etmiştir.⁴⁷

Aslı 31 bab olan esere, 29 ve 31. Babları ilave ederek 33 bab üzerine hazırlamıştır. Eserdeki bilgiler muhtelif bilgilerin ilaçların hazırlanmasıyla ilgili bilgiler olmakla birlikte *Sabuncuoğlu'nun*

42. Cerrahiyyetü'l- Haniyye, met.2a, ter. 127

43. Cerrahiyyetü'l- Haniyye, met.3a-14b, ter.127-139

44. Cerrahiyyetü'l- Haniyye, met.14b-51a, ter.140-209

45. Cerrahiyyetü'l- Haniyye, met. 51b-166b, ter.210-369

46. Cerrahiyyetü'l- Haniyye, met. 167a-206b, ter.370-419

47. Cerrahiyyatü'l-Haniyye, s. 24

ilave ettiği 29. bab'da ilaçların etki sürelerini ve formüllere giren maddelerin miktarlarını vermiştir. 31. bab'da ise Farsça-Arapça-Türkçe bir sözlük yer almaktadır.⁴⁸

3- Mücerrebnâme: *Şerafeddin Sabuncuoğlu'nun* 873H/1468M yılında 85 yaşında yazdığı eser 17 bab yazılmış Türkçe tıp kitabıdır.⁴⁹ Prof. Dr. İlder Uzel'e göre bu eser, *Sabuncuoğlu'nun* diğer eserlerine göre daha fazla bilinen bir eserdir.⁵⁰ Dr. Kılıçoğlu bu eser'in, Sabuncuoğlu'nun asıl ve en önemli telif eseri olduğunu söyler.⁵¹ Sabuncuoğlu'nun bu eserindeki konular ilaçların etkileri, kullanım alanlarına göre yapılmış ve en çok kullanılanlardan en az kullanılanlara doğru bir sıra takip edilerek hazırlanmıştır. Yazar bu eserde, hayvanlar ve insanlar üzerinde veye bizzat kendi üzerinde denediği ilaçların hazırlanışı ve kullanımını açıklamıştır. Sabuncuoğlu ilaçları hastalar üzerinde denerken başından geçen olayları naklederek meslektaşlarınınada yol göstermektedir.⁵² Ayrıca eserinin başına dercettiği Müfredat-ı tıb cetvelide esere ayrı bir önem katmaktadır.⁵³

4- Halimi'nin Manzum Eseri (Farsça): Eser (863H/1459M) yılında Farsça olarak yazılmış ve 866H/1462M yılında *Sabuncuoğlu* tarafından istinsah edilmiştir. Bu eser *Sabuncuoğlu'nun* bilinen en eski otografı kabul edilir.⁵⁴ Sabuncuoğlu bu eseri, iyi bir hattat olması sebebiyle istinsah ettiği bilinmektedir.

5-Müfid: Serafeddin'in bu eser ile ilgili *Mehmet Tahir "Şerafeddin'in bir de manzum tıbbî eseri vardır ve Sabuncuoğlu lakabı yazılıdır."* demektedir.⁵⁵ Ancak *Prof. Dr. Uzel* adı geçen eserin *Serafeddin'in* değil öğrencilerinden *Muhyiddin Mehyi* tarafından yazıldığını söylemektedir.⁵⁶ Bu eserin öğrencisi tarafından yazıldığı

48. Aynı yer

49. Mehmet Tahir, a.g.e., s.231

50. *Cerrahiyyatü'l-Haniyye*, s. 25

51. V. Kılıçoğlu, a.g.e., s. 22

52. Aynı yer

53. Mehmet Tahir, a.g.e., s. 231

54. *Cerrahiyyatü'l-Haniyye*, s. 25

55. Mehmet Tahir, a.g.e., s. 231

56. *Cerrahiyyatü'l-Haniyye*, s.25

ve iyi bir hattat olduğu için Sabuncuoğlu tarafından kaleme alındığı fikri kabul edilmektedir.

Sonuç olarak *Şerafeddin Sabuncuoğlu* XV. Yüzyıl'da yaşamış en ünlü tabiblerden birisidir. Amasya'da doğmuş, yetişmiş ve tabibliğinde yine orada yapmıştır. *Amasya Darüşşifasının* baş tabibliğinde de bulunmuştur. Yukarıda kısaca tanıtmaya çalıştığımız eserlerini yazmıştır. *Serafeddin* Sabuncuoğlu'nun tıp tarihinde önemli bir yerinin olmasının sebebi, tedavi usullerini ve tedavi aletlerini eserine resmetmesi ve o güne kadar bilinmeyen tedavi aletlerini yapmasıyla birlikte kendi bulduğu yeni ilaçları hayvanlar üzerinde deneyerek kontrol etmesidir. Ayrıca Sabuncuoğlu bu ilaçlardan bazılarını kendi üzerinde deneyerek kullanılabilirliğini isbat etmiştir.